

VALORI PRAGMATICE ALE MARCATORILOR DISCURSIVI DIN TEXTE DIALECTALE. MUNTENIA III

MARINELA BOTA

Studiul de față reprezintă o analiză a aspectelor pragmatice ale marcatorilor discursivi din corpusul *Texte Dialectale. Muntenia III* (TDM III), pentru care au fost selectați marcatorii utilizați frecvent în interacțiunile orale din subdialectul muntean: *ce* (< *zice*), *cică*, *păi*, *așa*, *acum*, *atunci* și *în fine*.

Marcatorii discursivi constituie un grup de elemente funcționale care includ mai multe clase lexico-gramaticale. Clasa marcatorilor discursivi se suprapune de cele mai multe ori cu clasa gramaticală a conjuncțiilor, a adverbilor, a interjecțiilor și a mărcilor modale (Brinton 2008: 15). Principala lor funcție este de a îndeplini roluri pragmatice care mențin coeziunea și coerența discursului.

Metoda aplicată în analiza marcatorilor discursivi selectați are în vedere, în mod special, criteriul lor funcțional. Această perspectivă este preluată din definiția propusă de Ludivine Crible (2018), în care primează criteriul funcțional: „marcatorii discursivi sunt un tip de marcatori pragmatici polifuncționali și opționali sintactic, care funcționează la nivel metadiscursiv [...]. Semnalează relația discursivă dintre segmentul gazdă și contextul acestuia, relevă explicit structura segmentelor de discurs, exprimă meta-comentariul locutorului și contribuie la relația dintre locutor și interlocutor” (Crible 2018: 35)¹.

Clasa marcatorilor discursivi este dinamică, de aceea este dificilă stabilirea unei clasificări, în funcție de rolurile pe care aceștia le îndeplinesc la nivelurile discursive. În acest sens, pentru delimitarea domeniilor și a funcțiilor marcatorilor discursivi, Ludivine Crible și Liesbeth Degand (2019) prezintă un model de clasificare organizat în patru domenii (*ideațional*, *retoric*, *secvențial* și *interpersonal*) și cincisprezece funcții specifice discursul vorbit, care reflectă în mod adecvat

---

¹ Crible, Ludivine, 2018, *Discourse Markers and (Dis)fluency. Forms and functions across languages and registers*, Amsterdam, John Benjamins, p. 35: DMs are a grammatically heterogeneous, syntactically optional, polyfunctional type of pragmatic marker. Their specificity is to function on a metadiscursive level as procedural cues to constrain the interpretation of the host unit in a co-built representation of on-going discourse. They do so by either signaling a discourse relation between the host unit and its context, making the structural sequencing of discourse segments explicit, expressing the speaker's meta-comment on their phrasing, or contributing to the speaker-hearer relationship". Traducerea din limba engleză aparține autoarei articolului.

polifuncționalitatea categoriei marcatorilor. Marcatorii discursivi pot îndeplini una sau mai multe funcții, care la rândul lor pot acționa în cel puțin unul dintre cele patru domenii: funcția de adăugare, alternativă, cauză, concesie, condiție, consecință, contrast, aproximare, monitorizare, specificare, temporală, acord, dezacord, topicalizare și citațională. În raport cu poziția inițială, intermediară sau finală, pe care marcatorii o ocupă în secvența discursivă, se poate stabili funcția pe care aceștia o îndeplinesc; de exemplu, un marcator situat în poziție finală va acționa aproape întotdeauna la nivel interpersonal (Crible și Degand 2019). De asemenea, marcatorii discursivi se află în diferite stadii de cooptare, gramaticalizare sau pragmaticizare (Hopper și Traugott 2003, Dostie 2004, Heine 2013, 2016). Marcatorii cooptați din domeniul sintactic în cel al discursului sunt angrenați ulterior în procesul de gramaticalizare și/sau pragmaticizare.

Marcatorii discursivi din TDM III, selectați pentru analiză, îndeplinesc cel puțin o funcție din cele patru domenii, sunt opțional sintactic și îndeplinesc parametrii: extensiei (prin utilizarea frecventă), desemantizării (prin pierderea sensului conceptual în favoarea funcțiilor de organizare a discursului), decategorizării (prin pierderea trăsăturilor morfosintactice proprii clasei gramaticale sursă) și eroziunii (prin reducerea corpului fonetic, condensare sau coalescență).

CE

Verbul *dicendi zice*, cu valoare citațională, este întâlnit în corpus și în exemplele redată mai jos cu forme fonetice reduse la *ice*, *sce* și *ce*. Dintre cele trei variante, forma monosilabică *ce* este cel mai des întâlnită în corpus, față de variantele *ice* și *sce* care corespund unor etape intermediare de eroziune. În interacțiunile orale se observă preferința locutorilor pentru forme reduse fonologic, datorită economiei și eficientizării schimbului de informații într-un mod cât mai rapid. Deoarece *zice* este folosit frecvent, repetitiv, este de înțeles dorința locutorului de a căuta modalități expresive de formulare a ideilor. Expresivitatea are funcția de a îmbunătăți modalitatea prin care îi sunt transmise informații interlocutorului și totodată, de a-i permite locutorului să transmită atitudini în momentul enunțării față de situația despre care se vorbește. Acest proces se bazează pe principiul economiei, în special economia reutilizării formelor existente, pentru a li se atribui scopuri noi (Hopper și Traugott 2003: 72–73).

Din punct de vedere pragmatic, marcatorul discursiv *ce* are funcție citațională și acționează în domeniul secvențial. *Ce* este utilizat exclusiv cu rolul de a introduce discursul raportat. În exemplele (d) și (e), *ce* marchează începutul și finalul citării, așa cum ghilimelele încadrează un citat în scris. În corpusul analizat, marcatorul ocupă poziție inițială (a), (b) intermediară (c), (d), (e) și finală (d), (e), ceea ce confirmă gradul înalt de gramaticalizare a verbului sursă:

- (a) **ĉe** „i-áuz tătă!”//
ĉe/ „nu je nimíc/ ți s-a părú_țije dă frică”// (554: 6)
- (b) **ĉe** „máma meá” [ɛ] **ĉe** „nū creștéá vácá”// **ĉe** „să dućeá-ŋ grajdŭ”// [...]” (335: 28)
- (c) „pěi” **ĉe** „cún_să fáćem?”// „hái” **sĉe** „cǎ_ví_ŋo cu cǎrúța”/ (1089: 12)
- (d) „mámico”/ **ĉe** „a vení_tățicu” **sĉe**// (3: 9)
- (e) „am um_mort în cásă” **ĉe** / „ș-unu-afár/ fhír-ar-ațî ai drăcu să fițî ástîz și mîjne!” **ĉe** // (3: 19)

Stadii ale procesului de gramaticalizare de la verbul *zice* la marcatorul discursiv *ce*, se pot observa în (f) și (g), unde într-o primă fază, *zice* este coocurent cu alt verb dicendi (*a spune*), confirmându-se astfel trecerea prin etape ca decolorarea semantică și decategorizarea. În exemplele următoare (h), (i), (j) se observă etapa stratificării (*layering*), prin care forma redusă fonetic *sce/ce* apare concomitent cu verbul *a zice*:

- (f) ne dúćem ŭo dátă la _alecsándrija și vîndeŋ _cîtevá pútín _dă brînză/ și **spúne zĉe**/ „măi mărijo tété/ ȧ să-țî ȧu uŋ _flújer”// (240: 4)
- (g) áșá cum ȧerám dă la cîmp/ plínă dă praf/ ȧ _**spúne zĉe** „úite/ a vení_că șă _te cășătoreșt!”// (241: 3)
- (h) „mámico” **zĉe** / „nu șțiu ĉe hórćaje afár ca pórcu” **sĉe** / **zĉis** // „hórćaje ca pórcu” **sĉe**// (3: 16)
- (i) **zĉe**... **ĉe** „nú șțiu ĉe-ntreábă prěșădîntili”// (269: 13)
- (j) ș-a **zĉis**_șĉe... **ĉe** [ɛ] „stá-țĉ-ar cálu!... dîm_mer^s!” (335: 11)

CICĂ

Marcatorul citațional *cică*, provenit din construcția impersonală *zice că*, acționează la nivelul secvențial al discursului. „*Cică* este un adverb folosit cu valoare de marcator evidențial, din categoria citaționalelor, care indică faptul că un conținut propozițional este preluat de la o sursă externă” (Zafiu 2020). În corpusul analizat, *cică* ocupă poziție inițială (a), intermediară (b) și finală (c) în secvența discursivă pe care o are în domeniu. Poziția postverbală din (b), după *zice că*, evidențiază faptul că, pe lângă valoarea citațională, marcatorul actualizează implicit și o atitudine modală:

- (a) **ĉică** l-a găsi_doctorí cū créjeri túrburi”// (557: 26)

- (b) că la ū^fmă-ŋ zîce/ că **ĉică** „păi ai spus dă e^fa dă cînd^î cu drăgosteă”!// (995: 21)
 (c) ĉe „vin că vîn ū^ŋcoacă” **ĉică**... „mămica” ĉe „le căzută” ĉe// (267:16)

Cică se comportă procedural ca un adverb predicativ cu subiect uman specificat (d) sau cu subiect recuperabil anaforic (e) (Zafiu 2020). În corpus, *cică* este întâlnit cu sens impersonal atunci când sunt relatate obiceiuri (f) :

- (d) cîn ū^ŋ zis că éte únu cólo/ áĉa **ĉică** „hai să fuĝim”// (1030: 21)
 (e) să-ndrăgostăse nebúnu dă ja / **ĉică** s-o adúcă acásă// (4: 25)
 (f) **ĉică** dacă muăre m^úórtu să nu-l [ε] trej^î nimíca peste lel ū^î/ (22: 11)

În aceste trei exemple, *cică* precedă întotdeauna replica pe care o introduce, redată în discurs direct sau indirect. Această funcție este asemănătoare cu cea a verbului dicendi *a zice* urmat de *că*, din care provine adverbul. În exemplul (g), se observă etapa intermediară, anterioară sudării dintre *(zi)ce* și *că*:

- (g) **ĉe că** „nū ū^ŋ mănîŋc/ că m [k] nu m-je fuáme”// (233: 16)

Spre deosebire de marcatorul citațional *ce* (< *zice*), *cică* dezvoltă valori epistemice de neîncredere (h). Devine marcator epistemic cu valori asemănătoare cu evidențialele *pasămite*, *chipurile* (Zafiu 2020, 2002) și acționează la nivelul domeniului interpersonal:

- (h) [Nu ți-a făcut nimica șarpele?]
 nímĭc!// úĭte nimíca/ că **ĉică** șárpele te múșcă// (570: 17)

PĂI

Marcatorul discursiv *păi* provine din adverbul cu valoare temporală *apoi*. Forma pragmaticalizată *păi* îndeplinește numeroase funcții pragmatice (Ștefănescu 2007: 24), cea mai frecventă fiind funcția din domeniul secvențial, de structurare a discursului și de conectare la contextul anterior. Această valoare de a ordona evenimentele pe o axă a succesiunii este moștenită de la adverbul temporal *apoi*.

Funcția principală a marcatorului discursiv *păi* este de semnalizare a începerii unei replici (*turn-initial*), funcție asemănătoare cu cea înregistrată pentru marcatorul *well* din engleză (Heritage și Sorjonen 2018). Exemplele (a), (b), (c) reprezintă secvențe alcătuite din două replici, în care *păi* ocupă întotdeauna prima poziție a celui de-al doilea segment, adică prefățează răspunsul. Tranziția marcată de *păi* are dublă orientare, pe de o parte indică direcția ‘înainte’ prin introducerea

noii replici, iar pe de altă parte, indică direcția ‘înapoi’ către replica precedentă pe baza căreia se dezvoltă interacțiunea (a), (b). *Păi* are aceeași valoare de tranziție inclusiv în reproducerea discursului direct (c), (d):

- (a) [Și acum spune cum le faci pe fiecare.]
păi _i [ε] să-ncep așa cu... fac întâi _i/ (1114: 1)
- (b) [Spune după aia cum l-a dus la spital, cum...]
păi nú _{ștău}/ _{io} n-ăm fost acolo/ (1118: 2)
- (c) ce „da ce sărbătoare ăste?”//
 „**pe** _i _{ău} _{cló}potili cun _{trá}ge la plătără _ș/ că le slújbă”// (1016: 16)
- (d) cum îl supără _i/ _î sără _țán _dăra// că are nérvi// **pe** _i _bine mă/ dacă ai
 ne _r _v _d _đ _{ce} _ț _i _qámin-éște _a _i _c _a? (963: 15)

Asemănător cu *well*, *păi* semnalează că replica introdusă prezintă perspectiva locutorului „indiferent dacă această perspectivă este favorabilă, antitetică sau neutră în raport cu cea a altor vorbitori” (Heritage și Sorjonen 2018: 89). Se pot distinge trei tipuri de secvențe prefațate de *păi*: (1) răspunsuri la întrebări (e), prin care interlocutorii sunt adesea avertizați că ceea ce urmează nu este răspunsul așteptat, situații în care *păi* are rol de atenuator (f); (2) secvențe cu valoare retorică care duc la încheierea subiectului sau la schimbarea acestuia (g); (3) secvențe care includ perspectiva personală, care poate atrage acordul (h) sau dezacordul față de interlocutor (i), (j).

- (e) [De ce?]
păi _zicá că _ș _{nu} _t _ř _ă _c _ă _p _i _s _t _e _m _o _r _t / (988: 27)
- (f) ce „**păi** _{ce} _{crez} _{tu} _{că} _{nu} _{te} _{ar} _u _ņ _c _ă _m _î _n _h _í _r _l _ă _u?” (73: 20)
- (g) că mai frumós _{ier} _ă _c _î _n _{te} _{du} _ĉ _ă _î _î _n _g _r _ă _d _î _n _ă _{cu} _b _ă _i _é _ț _i [...]// **păi** _{nu}
_{ier} _ă _a _ș _ă? _{ce} _{mai}! [!]/
- (h) [Făcut de dumneata?]
_d _ă / _d _a / _d _a / **păi** _{cum}? (295: 18)
- (i) „_{ia} _{sc} _u _a _l _{tu} _ņ _{sus} // _ú _n _d _i _î _c _ă _i _m _ă?”
 „**păi** _{la} _c _ă _r _ú _ț _ă”
 „**păi** _n _ú _i _m _ă _n _i _c _u _ņ _{cal} / _d _ă _c _í _ț _ă _ă _m _í _ĉ?” (906: 15)
- (j) [Să murim de tinere?]
păi _{să} _{nu} _m _{ur} _î / _d _ă _i _a _z _i _c / (550: 8)

AȘA

Adverbul modal *așa* devine marcator discursiv cu funcția de topicalizare. Această valoare, reflectată în exemplele de mai jos, este evidențiată prozodic de pauzele intonaționale între care marcatorul *așa* este încadrat. La nivelul secvențial al discursului, în (a), (b) și (c) îndeplinește rolul de introducere a subiectului care urmează să fie dezvoltat (*opening boundary*), iar în exemplul (d) are rol de rezumare a subiectului discutat (Crible 2018: 47):

- (a) [Povestiți-ne, cum era?]
așá/ cu tírîșu/ punǎa doj caǐ la tírîș/ [...] (1076: 16)
- (b) [Povestește-ne.]
așá// u^hte^h-aveám um^hpar făcút aíca sup^htíre/ (375: 14)
- (c) și... ca s-ǎ^hlom^h î detalíat așá ca la-n^hcepú^t/ **așá**// n^hcepeám íntí cu
 plaf^hó^hrma/... (959: 23)
- (d) cáre íerá ^hcel maǐ máre moș^híer/ pá ráz-asta aǐi^hć// **așá**// aveá vo dóo súde dá
 uoi/ (976: 15)

Așa este întâlnit în corpus cu valoare conclusivă (e) și cu valoare de marcator al acordului (f) (Colciar 2018: 131), funcții care se manifestă în domeniul ideational al discursului, respectiv interpersonal:

- (e) **așá**/ zis și făcút// í^hn^h zí^hua dá cutáre-í fá^hće^hm... logó^hndá// (56: 24)
- (f) [...] aǐ í^hntelés?
 [Da, da!]
așá !// d-așí^hlea cí^hn^h vázú^hí ío cu óki me^h / [...] (126: 14)

ACUM

Adverbul temporal *acum* (cu varianta *acuma* sau *acu*) este întâlnit în TDM III ca marcator discursiv cu diferite funcții și poate ocupa în segmentul discursiv poziție inițială, intermediară sau finală.

Acu din exemplul (a) are funcție de marcator discursiv temporal, se manifestă în domeniul secvențial și prezintă valori asemănătoare cu cele ale adverbului *apoi*, deoarece indică succesiunea evenimentelor în ordine cronologică, poziționând informația transmisă pe o axă temporală.

- (a) a băgá _ lăutári / am luat fáta/ **ăcú**... am vinít aíš _ cu mińcáre/ cu bătură/ ş-ań_ľua_ľáta// (57: 6)

Punctul inițial de evoluție de la adverb temporal la marcator discursiv este ilustrat în exemplele (b) și (c), unde *acuma* este integrat în propoziție din punct de vedere sintactic și își păstrează valoarea originală de deictic al prezentului, însă cu axa deplasată în timp, datorită asocierii cu verbul la perfect compus. Tot cu valoare de deictic (d), *acuma* indică o acțiune care se continuă până în momentul enunțării. Această valoare este asemănătoare cu cea a prezentului perfect continuu (cu relevanță în prezent) din limba engleză.

- (b) ȷel ȷeră priétinu myeu/ care-a plecát **acúma**-n armátă/ marín unu/ aȷíci-şa // (197: 13)
- (c) noi aveám un țarc// dă nujéle-aşá făcú^d/ dă țineám ĩ _ ȷel/ ĩń _ log _ dă magazíe/ íeréá țárcurí atúnêea pá tímbu/ **acúma** s-a făcú _ magazíe as/ ĩmpletí^d _ dă nujéle tot aşá (114: 20)
- (d) vezí _ i... ȷo sĩm _ ȷolnáv dă rematíz^m dă... dă fro dóozěj dă _ aní// ş _ l-am putú _ dúcê-**acúma**/ (19: 3)

În următorul exemplu, *acuma* are două ocurențe în același segment discursiv. Prima ocurență are valoare deictică, iar a doua dobândește valori pragmatice conclusive care acționează în domeniul retoric și interpersonal, datorită poziției finale:

- (e) āoleó/ pá^fcă my-e şĩ ruší^í ne/ cuń _ să spuĭ _ ȷo **acúma** cu^m _ m-an _ drăguostí _ cu ȷel **acúma**?! [!]/ (995: 20)

Acuma este întâlnit în corpus și ca marcator de topicalizare, funcție prin care marchează schimbarea subiectului (f). În plus, este întâlnit cu valoare de „marcă de ruptură” (Zafiu 2009) atunci când introduce în discurs un act de vorbire nou, de tipul întrebare (g):

- (f) după êe l-a făcú _ p-ăla pópă/ ā murít _ ȷel/ tás-sĩu// **acúma** ľuĭ ĩ-a dat poşt a^íca la zĩmbręásca/ (150: 23)
- (g) vyĭne fermecătóareă sêe/ „máĭcă-ń _ zĭua [k] noapteă de sfĭntu górgé/ şĭ” zĭce/ „fĕrmĭcă váca dă-ĭ ĩa láptili”// **acúma** cĕ făcĕá sáraca soácri-meă/ ĩkĭdęám váca/ ĩńcuĭám/puneám lácăt^l/ (597: 3)

Acuma devine marcator de specificare atunci când ocupă poziția inițială în secvența discursivă pe care o introduce, semnalizând focalizarea unui moment care urmează să fie dezvoltat. Așadar, în segmentul prefațat de *acuma* sunt oferite detalii sau exemple despre informații menționate într-un segment anterior:

- (h) **acúma** ȳo c-un_ĩ ȳom/ cu ģiner^ĩli _lũ [...]/ ĳerám ĳn ȳúrma cǎrúťĩ// (148: 10)
- (i) **acúma**/ táta a rămás acolo' după ĳe_a munĳít/ să dućá... să dućá cu cá^ĩ nųáptea/ (151: 25)
- (j) **acúma** s-a da_ĳos cu furcóiu și lúpi toť să țineáu la colť// (555: 8)
- (k) tótuť _ĳínđi la ĳel mĩ-erǎ/ ĳe să_fac// **acúma** ĳel la_fel// (973: 9)

În exemplul (k) locutorul adaugă o informație cu efect emfatic, iar marcatorul dobândește o funcție secundară aditivă care se manifestă la nivelul domeniului retoric. Tot cu funcția de specificare apare în (l), însă de data aceasta, *acuma* marchează procesul de căutare a cuvântului potrivit. Așadar, marcatorul include intenția locutorului de a fi precis în termenii aleși pentru descrierea situației:

- (l) ĳn tócur punĳám... pǎmĩntu/... punĳán_ĳámurli/ po_úrma mai_ [dǎ]teám și cu un d-ála **acúma**/ cólta cȳoropĩjniťilor/ (959: 26)

ATUNCI

Atunci este întâlnit în corpus ca marcator discursiv cu valoare conclusivă (Colciar 2018: 132) sau consecutivă. Evoluția de la deictic temporal la marcator cu valoare consecutivă sau conclusivă este întâlnită și în engleză (*then*), spaniolă (*entonces*) și franceză (*alors*). Aceste relații apar în domeniul ideational, mai precis în planul semantic-referențial (consecința) și în planul epistemic (concluzia). În domeniul interpersonal se manifestă prin introducerea unui nou act de vorbire (a) impus de situația precedentă (Zafiu 2009). În exemplele de mai jos, *atunci* ocupă poziție inițială în secvența discursivă pe care o introduce. Are valoare conclusivă și este precedat de *și* în (a), iar în (b) și (c) are valoare consecutivă, cu impact în domeniul ideational, retoric și secvențial:

- (a) **ș-atúnĳ** / ĳe să-ĳ fac ĳo? zĩc „acú trėbuĳ să mă cerť cu_ĳel”/ (5: 25)
- (b) **atúnș**_táta ĳe „dú-te ĳáca_cuĳ” zĩĳe [...] (461: 9)
- (c) **atúnĳa** / preșĳdĩntili/ a ĳemát-o pǎ ĳa „stai_ĩ_ fǎța noást-aiĳ/ [...]” (415: 26)

ÎN FINE

Locuțiunea adverbială cu sens conclusiv, *în fine* (fr. *enfin*), reprezintă singurul marcator discursiv din corpus provenit dintr-un împrumut cult. *În fine* apare ca marcator discursiv cu funcție concesivă, valoare asemănătoare cu cea a marcatorului concesiv *mă rog*, cu efect în domeniul interpersonal (a), (b):

- (a) aveám o fetiță mică/ da nu mai țiu mînte... maría o să fie / **în fine** căre...
mîică de țîță acásî// (129: 12)
- (b) Ierá fáta mică/ ... născută primăvára/-**î fine** cît să [ε] fi avút/ ó jumá
dă an/ nu ștu// (130: 9)

Marcatorul *în fine* este utilizat frecvent cu rol de rectificare, la nivel retoric, „stabilind o relație argumentativă cu secvența anterioară a enunțului” (Colciar 2018: 128) în (c), (d) și (e):

- (c) [...] că ę-așá/ că e pá díńcolo/ că-ı dá pópa státe/ că-ı fáce cásă”/ ę! **î fine**
a păcálit-o/ a dús-o cu gálăgía/ și l-a luát// (151: 15)
- (d) aveá pămînt care... ıl cumpărăse/ **î fine** aveá... áęa ęrá pricopsíz ęrău”//
(153: 20)
- (e) [...] a-ntîș și ıjei mása ęacólo/ a spălát paháre/ **î fine**... a puz ęmása/
s-au liniștít/... [...] (217: 14)

Când introduce o secvență discursivă nouă, *în fine* îndeplinește funcția de topicalizare. Prin introducerea unui subiect nou, care are ca punct de pornire un subiect anterior discutat, *în fine* semnalează că se produce o schimbare în focalizare (f), (g):

- (f) **î fine** l-aducá la cunoștíță/ și... s-á ęs ęs-o ıa// (206: 9)
- (g) **î fine**/ ıerá cam amărít/ și ıo ęe zic „háj să-ı dau”// (480: 2)

CONCLUZII

Variația poziției marcatorelor, în secvențele de discurs pe care le au în domeniu, nu este previzibilă (Heim 2019), mai ales în ceea ce privește legătura dintre poziția ocupată și funcția îndeplinită, din cauza gradelor diferite de implicare și de subiectificare a fiecărui locutor în raport cu contextul discursiv. Cu toate acestea, în urma analizei celor șapte marcatori discursivi înregistrați în corpusul

TDM III, se poate observa că fiecare dintre marcatorii selectați pentru analiză operează în domeniul secvențial al discursului, prin impactul pe care îl au asupra structurării informației transmise. Majoritatea ocurențelor celor șapte marcatori se află în periferia stângă a segmentelor discursive. Marcatorii *păi*, *așa*, *atunci* și *în fine* preferă prima poziție și nu au fost întâlniți în poziții intermediare sau finale, pe când marcatorii *ce*, *cică* și *acum* ocupă toate cele trei poziții.

Funcția de topicalizare care se manifestă în domeniul secvențial și retoric este îndeplinită de marcatorii *păi*, *așa*, *acum* și *în fine*. Atitudinile care reflectă acordul și dezacordul, care acționează la nivelul interpersonal, apar la marcatorii *păi*, *așa* și *cică*. Funcțiile temporale, conclusive, consecutive și concesive, care se manifestă în toate cele patru domenii, sunt actualizate de marcatorii *acum*, *așa*, *atunci* și *în fine*. Valoarea citațională de la nivelul secvențial este specializată pentru marcatorii *ce* și *cică*.

Atrage atenția în mod special, frecvența ridicată cu care sunt utilizați marcatorii *păi* și *ce*. *Păi* este preferat pentru exprimarea atitudinilor la nivel interpersonal, iar citațional *ce* acționează la nivelul secvențial al discursului, marcând secvențele discursive asemenea unor semne de punctuație. Din punctul de vedere al repartiției marcatorilor la nivelul graiurilor, singurul marcator specific subdialectului muntean este *ce*, față de *cică*, *păi*, *așa*, *acum* și *atunci*, care aparțin registrului popular, și față de *în fine*, care este un marcator răspândit în vorbirea populară, însă provine dintr-un împrumut cult.

SURSA

Texte dialectale. Muntenia, vol. III (1973–1987), coord. vol I–II B. Cazacu. Autori: Galina Ghiculete, Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe, Victorela Neagoe, Costin Bratu, Marilena Tiugan.

BIBLIOGRAFIE

- Brinton 2008 = Laurel J. Brinton, *The Comment Clause in English. Syntactic Origins and Pragmatic Development*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Crible 2018 = Ludivine Crible, *Discourse Markers and (Dis)fluency. Forms and functions across languages and registers*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Crible și Degand 2019 = Ludivine Crible, Liesbeth Degand, *Domains and Functions: A Two-Dimensional Account of Discourse Markers*, în „Discourse” [En ligne] 24 | 2019, ultima accesare 10.08.2020. URL: <http://journals.openedition.org/discours/9997>
- Colciar 2018 = Rozalia Colciar, *Dialectologie și pragmatică. Studii de pragmalingvistică a textului dialectal*, Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Dostie 2004 = Gaëtane Dostie, *Pragmaticalisation et marqueurs discursifs. Analyse sémantique et traitement lexicographique*, Bruxelles: De Boeck.
- Heim 2019 = J.M. Heim, *Turn-Peripheral Management of Common Ground: A Study of Swabian Gell*, în „Journal of Pragmatics” 141, p. 130–146.

- Heine 2013 = Bernd Heine, *On discourse markers: Grammaticalization, pragmaticalization, or something else?* în „Linguistics” 51(6), Berlin: De Gruyter Mouton, p. 1205–1247.
- Heine 2016 = Bernd Heine, *Are there two different ways of approaching grammaticalization?* în „New Trends in Grammaticalization and Language Change”, S. Hancil, T. Breban, J. V. Lozano (ed.), Studies in Language Companion Series 202, John Benjamins Publishing Company, p. 23–54.
- Heritage și Sorjonen 2018 = John Heritage, Marja-Leena Sorjonen, *Introduction: Analyzing turn-initial particles*, în „Between Turn and Sequence: Turn-Initial Particles Across Languages”, J. Heritage, Marja-Leena Sorjonen, (ed.), Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins, p. 1–22.
- Hopper și Traugott 2003 = Paul J. Hopper, Elizabeth Closs Traugott, *Grammaticalization*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Ștefănescu 2007 = Ariadna Ștefănescu, *Conectori pragmatice*, București: Editura Universității din București.
- TDM III = *Texte dialectale. Muntenia*, vol. III, sub conducerea lui Boris Cazacu, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, București [f.e], 1987.
- Zafiu 2002 = Rodica Zafiu, *«Evidențialitatea» în limba română actuală*, în „Aspecte ale dinamicii limbii române actuale”, Gabriela Pană Dindelegan (coord.), București: Editura Universității din București, p. 127–144.
- Zafiu 2009 = Rodica Zafiu, *Evoluția adverbelor de timp atunci, acum, apoi către statutul de mărci discursive*, în „Limba română. Teme actuale. Actele celui de-al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română”, R. Zafiu, G. Stoica, M. Constantinescu (ed.), București: Editura Universității din București, p. 779–793.
- Zafiu 2020 = Rodica Zafiu, *Cică*, în „Dicționar de interpretări gramaticale”, Gabriela Pană Dindelegan (coord.), București: Editura Univers Enciclopedic, p. 189–192.

PRAGMATIC VALUES OF DISCOURSE MARKERS IN *TEXTE DIALECTALE MUNTENIA III*

Abstract

The study analyzes seven discourse markers frequently used in the corpus TDM III: *ce, cică, păi, așa, acum, atunci* and *în fine*. The markers are described according to the functions and values acquired in context and they are accompanied by relevant examples. Depending on the position of the markers within a discourse segment, on their functions and the domains they activate in, some patterns can be observed.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”,
București, Calea 13 Septembrie nr. 13
Universitatea din București – Școala Doctorală Litere
str. Edgar Quinet 5–7
marinela.bota@„drd.unibuc.ro”

